

Bc. BOHDÁLEK, David, *Podnikatelské strategie manažerů českobudějovických tužkáren na cestě ke znárodnění 1945-1948*, Diplomová práce Historický ústav FF JU, České Budějovice 2015, 239 s. (stránkované přílohy: tabulky, grafy, obrazové přílohy, s. 194-239).

Posudek vedoucího diplomové práce

Diplomová práce pana Bc. D. Bohdálka se zabývá zajímavou a přínosnou problematikou uplatňování manažerských strategií a jejich ekonomickým dopady na celé českobudějovické tužkárenství v přelomovém období let 1945-1949, včetně drobného přesahu do roku 1950. Toto relativně krátké časové období je ovšem zásadním a přelomovým úsekem značně rozsáhlých a převratných proměn a změn všeho druhu, které ovšem ve svých dopadech zcela proměnily jak hodnotový žebříček, tak také strukturu tehdejší československé (respektive české i jihočeské) občanské společnosti. Je možno konstatovat, že zejména oblast politických dějin patří k těm již velmi dobře prozkoumaným. Na druhé straně je tu přesto poměrně značně rozsáhlá oblast zatím neřešených a neprozkoumaných dílčích problémů, situací a vztahů, které si naší pozornost oprávněně zasluhují. A přitom právě v této oblasti autor DP navázal na svou úspěšnou bakalářskou práci z roku 2013 *Koncern Koh-i-noor Hardtmuth v protektorátním hospodářství 1939–1942*. Také v ní zkoumal zásadní dopady na situaci v regionu a na životy zaměstnanců koncernu za druhé světové války.

David Bohdálek se ve svém tématu a postupu jeho zpracování opíral zejména o metody hospodářských a sociálních dějin, a to zejména o ty jejich přístupy, které nesou celkové označení Business History. Zde se zaměřil na poválečnou situaci českobudějovického tužkárenského koncernu = firmy Koh-i-noor Hardtmuth. Vedle ní ve městě působil ještě Národní podnik a Grafo. Autor se potřebně vypořádal s tím, že k této problematice nám zatím většinou chybí moderní, a přitom zcela původní české (ale také vhodné překladové práce) k dějinám podnikání, vyjma přehledové práce Milana Myšky *Problémy a metody hospodářských dějin* a práce Jany Geršlové *Dějiny moderního podnikání*. Základní metodologickou a také potřebnou historickou orientaci, spočívající jednak v autorově dokonale zmapované pramenné základně a také v orientaci a znalosti zejména zahraniční literatury, včetně neopomenutého a nezbytného přehledu starší české (marxistickou ideologií poznamenané) literatury, autor vše výstižně uvedl v úvodní kapitole své DP (s. 8-34).

Kapitola II. *Hospodářský vývoj poválečného Československa* (s. 35-48) je věnována dvouletému plánu a druhé fázi znárodnění po únoru 1948. Kapitola III. *Zánik Hardtmuthova koncernu 1943-1945* (s. 49-60) se věnuje dopadům totální války, převzetí koncernu Lyra, celkové situaci v závěrečném válečném období, a vývozních oblastí. Kapitola IV. *Významné*

manažerské osobnosti československého tužkárenství (s. 61-95) se věnuje významným manažerským osobnostem (Josef Follpracht, Alois Man, Ludwig Cigalle, Richard Zúckert, Bohuslav Schättinger, Friedrich Herring von Frankensdorf) představuje jádro celé práce, kdy hlavním cílem DP bylo zejména objasnit manažerské strategie tužkárenských provozů a ukázat jejich hlavní představitele, kteří působili ve velice složité poválečné situaci. Byla to doba na rozhraní přechodu mezi kapitalistickou a centrálně plánovanou výrobou, kdy docházelo k potřebě se úspěšně vyrovnat se zcela novými situacemi. K těm jednak patřili zcela nové politické a hospodářské podmínky, dále odchod naprosté většiny německých zaměstnanců a původních majitelů firmy Hardtmuth. Zde autor ukazuje na problematiku postojů, a to jako nových vedoucích znárodněného koncernu, tak i jeho bývalých zaměstnanců. Došlo k tomu, že někteří z nich i nadále fungovali jako prostředníci mezi dřívějšími majiteli a stávajícím vedením, a pokud odešli do zahraničí, tak svými postoji, vlivem, někdy i radami se snažili stále ovlivňovat vývoj československého tužkárenství. Autor se potřebně věnoval také soukromým životům firemních osobností, aby na případu ředitele Follprachta ukázal jeho osudové provázanosti spojené s vývojem ve firmě.

Kapitola V. *Ekonomická situace českobudějovických tužkáren* (s. 96-115) se věnuje proměně vývozních oblastí po roce 1945, zatímco VI. kapitola *Reklama a propagace v poválečném období* (s. 116-128) pečlivě sleduje limity tužkárenských firem. Velice přínosná je kapitola VII. *Zahraniční spory národního podniku Koh-i-noor* (s. 139-149) a kapitola VIII. *Cesta ke znárodnění československého tužkárenství* (s. 150-175) ukazující na proces utváření národního podniku, včetně pokusů o centralizaci do roku 1948 a také začleňování menších podniků. Nakonec došlo k tomu, že po komplikovaných jednáních mezi oběma stranami byla výsledkem kompromisní dohoda z roku 1947, která zohledňovala výrobu a zahraniční export. Zásadním problémem bylo, že nebyla nikdy schválena československou vládou. Autor ukazuje na otázky poválečného ekonomického vývoje tužkárenských podniků, na výzkum dobově používaných obchodních a propagačních strategií tří českobudějovických firem, které byly postupně sloučeny v jeden podnik. Je nutno po zásluze ocenit autorovo pečlivé studium tehdejších reklamních taktik, včetně adekvátního využití dochovaných ikonografických pramenů.

D. Bohdál se ve své diplomové práci zaměřil i na spor ohledně dalšího používání názvu Koh-i-noor, což se projevilo ve sporech s rodinou původních majitelů Hardtmuthů, která se tehdy snažila zavedený výrobní program prosazovat i ve svých pobočkách (filiálkách ležících mimo území tehdejší ČSR, např. v Rakousku). Příkladně zpracoval pracovní přístupy a podmínky práce některých schopných manažerů, kteří ve své práci a ve svých činnostech, které směřovali k posílení podniku, a současně ukázal, že často byli omezováni politickým pohledem

a dohledem, zejména k moci se deroucí KSČ, což vrcholilo po 25. únoru 1948. Ironií osudu bylo, že za svou snahu a dobovou angažovanost mohli skončit i ve vězení (případ ředitele Follprachta). Tento autorův pohled (zkoumání podniků i řídicích osob) je plně v souladu s tím, co prezentují zahraniční badatelé hospodářských a sociálních dějin (Alice Teichová, Herbert Matis, Andreas Resch, Richard H. Tilly, Toni Pierenkemper).

V kapitole IX. *Závěr* (s. 176-181) je provedena přehledná rekapitulace výsledků autorova pečlivého bádání. Pokud jde o X. *Seznam pramenů a literatury* (s. 182-190), tak zde neshledávám žádných pochybení, naopak je nutno ocenit pečlivost zpracování. Následuje XI. *Seznam zkratek* (s. 191-193), XII. *Seznam příloh* (194-196), XIII. *Přílohy* (s. 197-239), které jsou pro potřebnou ilustraci a pochopení textu práce velmi důležité a přitom pečlivě zpracované. Jako vedoucí DP oceňuji zejména autorovo osobní mimořádné pracovní nasazení při zpracovávání velkého množství archivních dokumentů (pramenů) a při studiu použité literatury, dále pravidelné konzultace a připravenost na ně. To samé platí i pro koncepci výzkumu a schopnost pečlivě vyhledávat potřebné odpovědi na jednotlivé otázky, které si položil v úvodu své DP. Hlavní přínos práce je v její komplexnosti, autor se nenechal množstvím použitých pramenů odvést od své koncepce, text práce je bez nedostatků a chyb, je precizně formulován. Také adekvátně použitý vědecký aparát má všechny žádoucí náležitosti, včetně kvalitní úrovně grafického a technického zpracování.

Můj dotaz na autora DP proto zní: „*Jakým směrem by bylo ještě možno prohloubit Vaše další bádání a co Vám při sepisování Vaší práce dělalo největší problémy?*“

Navrhuji, aby Bc. David Bohdálka svou DP přihlásil do již 20. ročníku soutěže o „Cenu Edvarda Beneše“ v Sezimově Ústí v oboru historie 20. století. Diplomovou práci pana Bc. Davida Bohdálka s potěšením a zcela jednoznačně **doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm výborně.**

V Českých Budějovicích dne 11. června 2015

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.